

Toruń, 09-09-2018

dr hab. Dorota Siemieniecka, prof. UMK
Katedra Studiów nad Niepełnosprawnością
Wydział Nauk Pedagogicznych UMK

Recenzja rozprawy doktorskiej

pt. Multimedialne opowieści o sobie i o świecie w blogach nastolatków

napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Elżbiety Perzyckiej, prof. USz

na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego

Przedstawiona do recenzji dysertacja podejmuje bardzo ważny wątek analiz treści blogów młodzieżowych. Problematyka jest istotna dla edukacji, gdyż pozwala na spojrzenie na media jako narzędzi pozwalających na poznanie uczniów. Nadal obszar ten jest nie wystarczająco eksponowany i eksplorowany w badaniach pedagogicznych. Głównym powodem tego stanu jest konieczność prowadzenia przez badaczy interdyscyplinarnych analiz i stosowania zróżnicowanych podejść metodologicznych. Autorka dysertacji osadziła badania w nurcie konstruktywizmu społecznego mocno akcentując w swojej pracy myśli Jerome Brunera.

Struktura rozprawy jest zgodna z etapami postępowania badawczego i zachowuje tradycyjny podział na część teoretyczną (Rozdział 1,2,3) i empiryczną (Rozdział 4,5), wyniki badań zaprezentowano w rozdziałach 6,7. Ostatnią część pracy stanowią zakończenie i wnioski. Na końcu zamieszczono bibliografię i aneks. Struktura pracy, jak i zawarte w niej treści są logicznie i merytorycznie spójne. Tytuły odpowiadają zawartym w nich treściom.

We *wstępie* Doktorantka nakreśla tło podejmowanej w dysertacji problematyki, podkreślając, że dzisiejsze media pełnią różne funkcje (np. pozwalają one na digitalizację wspomnień i ich uwiecznianie). Wspomina ona o motywach podjęcia problematyki zawartej w dysertacji zwracając uwagę na zjawisko zacierania granic między sferą publiczną i intymną (s.4). Celem pracy jest „poznanie treści

multimedialnych opowieści nastolatków zawartych w blogach, co wynika z chęci poznania (przez autorkę pracy) świata ich myśli i emocji" (s.7). W pracy przyjęto podejście badawcze oparte o analizy biograficzne z elementami badań wizualnych i narracyjnych (s.7).

W Rozdziale 1 zatytułowanym *Historia mediów a zmiany oblicza kultury: od mediów tradycyjnych do mediów cyfrowych*, Doktorantka zwraca uwagę, że „kultura narodziła się z odwiecznego pragnienia aby utrwalić ślad własnych myśli i doznań, ale też z głębszej potrzeby kontaktu z drugim człowiekiem” (s.9). Przywołując prace M. McLuhana i J. Van Dijka podkreśla, że wynalazki przyspieszają rozwój cywilizacji, pozwalają one przekazać znaków językowych kolejnym pokoleniom oraz transmisję nowych idei. Stawia ona tezę, że przejście od kultury pisma do obrazu wymagało myślenia krytycznego i logicznego. Tu jednak warto zastanowić się, czy jest tak rzeczywiście. Człowiek od początków swojego istnienia komunikował wykorzystując wizualność i obrazy. Przykładami mogą być chociażby malowidła z jaskini Chauveta sprzed 32-30 tys. lat, które cechuje realizm i najwyższy poziom artystyczny. To opowieści o zwierzętach i człowieku, w których artyści wykorzystali ruch (stanowiący element animacji). Warto też wspomnieć o dziełach malarstwa, i architektury poprzez które artyści często komunikowali idee i wartości. Zdarzało się, że autorzy w swoich pracach zamieszczali ukryte znaczenia. Tak jest również jeśli chodzi o strój, tatuaże, które w każdej kulturze pełniły funkcje informujące o roli lub statusie członka społeczności. Człowiek jest istotą komunikującą, a komunikacja wizualna jest jej ważną częścią. W tej części pracy Autorka ciekawie opisuje historię rozwoju fotografii, kina. Przywołuje również ważne nazwiska: Louisa Dagerre, Julii Margaret Cameron, George'a Eastmana, Etienne Merey, Tomasza Edisona i Johannesena Gutenberga. Kolejno opisuje wynalazki, które przyczyniły się do rozwoju komputerów.

Doktorantka bardzo sprawnie posługuje się językiem i bogatą bibliografią, w sposób ciekawy i umiejętny buduje narrację pracy. Podkreśla, że wizualna cywilizacja nie wpłynęła na zaprzestanie tworzenia przez ludzi opowieści (s.18). Uważa, że dzisiejsze media sprawiły jedynie, że opowieści te stały się bardziej

audiowizualne i dostępne. W tym miejscu w treściach pracy opisuje rozwój i historię mediów audiowizualnych i mediów społecznościowych (s.18-27).

W Rozdziale 2 zatytułowanym *Nastolatki jako pokolenie samotnych w sieci* zwraca uwagę, że na chęć przynależności młodych ludzi grupy oraz poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o własną tożsamość (kim jestem?). Wymienia cechy charakteryzujące ten etap rozwojowy: bunt i problemy z komunikacją. Analizuje ten wątek w odniesieniu do środowiska mediów (Google).

Dostrzegam zamysł Autorki dysertacji, która opracowując tą część sięgała do literatury z obszaru socjo-kulturowego, jednak uważam, że ten fragment pracy zyskałaby, gdyby przywołano również wyniki badań i analiz zawartych w pozycji opracowanej pod redakcją naukową Janusza Trempały pt. *Psychologia rozwoju człowieka* (PWN 2012).

Doktorantka na tle socjokulturowym dokonuje opisu elementów zachowań społecznych i form życia społecznego. Konkluduje, że dzisiejsze media stanowią ważny element środowiska życia współczesnego człowieka. Zatem media mają charakter społecznościowy, członkowie społeczności dzielą się wydarzeniami ze swojego życia ale i podpatrują innych (s.38). Bywa, że zjawiska te w skrajnej postaci zmieniają się w ekshibicjonizm, podglądactwo czy wieczne pozowanie (s.39). Zdarza się, że stajemy się kolekcjonerami cyfrowych wspomnień (s.39), „uczucia zaś zostają przeżyte dopiero w chwili gdy zakomunikujemy je innym” (s.39). Jak podkreśla Autorka pracy „zacierą się granica między doświadczeniem przeżyтым i medalnym” (s.40) a człowiek staje się „zakładnikiem wizerunku” (s.41). Internet może stać się narzędziem pielęgnowania narcyzmu. W treściach pracy opisano zjawiska takie jak: popularność i sexting. Podkreślono, że komunikaty prezentowane na stronach internetowych, blogach często ujawniają osobiste problemy, trudności emocjonalne (s.45). Marta Gliniecka pisze, że nowe technologie pomagają w konstruowaniu opowieści. Kolejno nawiązuje ona do kultury remiksu i konsumpcji ukazując użytkowników Internetu jako producentów. Podkreśla, że mamy do czynienia z adoptowaniem prac innych, zaś remiks staje się jedną z podstawowych form twórczości. Przywołuje trafnie prace H. Jenkinsa, który uważa, że aktywne uczestnictwo w kulturze wymaga wyszukiwania nowych informacji i tworzenia

połączeń między treściami. W tym miejscu zabrakło mi odwołań do prac G. Simensa związanych z konektywizmem. Literaturę uzupełniłabym również o prace współczesnych filozofów podejmujących zagadnienia techniki i społeczeństwa, a mianowicie: J.Habermasa, M.Foucault.

W części 3 zatytułowanej *Formy multimedialnych opowieści nastolatków o sobie i świecie* Doktorantka wyjaśnia pojęcie cyfrowych narracji podkreślając iż dla rozumienia tego terminu istotne są dwa aspekty: emocji i cech samego medium. Kolejno opisuje cechy fotografii i składowe istotne dla analizy elementów obrazów. Zwraca uwagę na rolę mediów w upamiętnianiu biografii (za: R.Drozdowskim), samoprezentacji (za: B.Harrisonem) konstruowaniu narracji (za: S.Murray). Dalej opisuje selfie w odniesieniach do praktyki społecznej. Konkluduje, że zamieszczanie własnych wytworów wymaga umiejętności narzędziowych i wyobraźni (s.63).

Następna część pracy poświęcona została rodzajom blogów (za: J.W Rettbergiem) i ich cechom (za J.M.Zajęc). W podsumowaniu tej części pisze „blogi jako przykłady dokumentów osobistych stanowią cenne źródło badawcze (...) Przyglądając się blogom można odczytać w jaki sposób młody człowiek prezentuje siebie i świat oraz co pozostaje w kręgu jego zainteresowań: wyznanie czy wyzwanie” (s.70).

W części poświęconej autobiografii i narracjom tożsamościowym w blogach Doktorantka stawia tezę, że „potrzeba opowiadania historii jest głęboko wpisana w ludzką naturę” (s.70). Historie te są źródłem mądrości, archetypów i doświadczenia (s.70). Narracje pozwalają na porządkowanie wiedzy o sobie, świecie, własnej aktywności (s.74). Trafnie zauważa, że mamy do czynienia ze społeczeństwem autobiograficznym, w którym media umożliwiają prowadzenie dialogu z samym sobą. Myśl ta w mojej ocenie wymagałaby dodatkowo głębszego osadzenia w filozofii współczesnej, nie tylko jak to uczyniła Doktorantka w samej kulturze płynnej nowoczesności.

W pracy doktorskiej Autorka poszukuje odpowiedzi na pytanie „co próbują nam o sobie opowiedzieć nastolatki, używając nowych technologii?” (s.83). Przedmiotem badań zawartych w pracy są multimedialne opowieści o blogach nastolatków. Opowieści multimedialne definiuje ona jako „e-konstrukty oparte na

prezentacji wydarzeń i doświadczeń, które skłaniają do narracji o sobie jak i o świecie” (s.84). W sposób prawidłowy określiła problem główny (który brzmi następująco: „jakie multimedialne opowieści konstruują nastolatki w blogach i jaki nadają im sens?” s.86) oraz pytania szczegółowe (które dotyczyły tematów, strategii autoprezentacji i form ekspresji). W części metodologicznej odwołuje się do badań, które stanowiły punkt wyjścia do podjęcia przez nią omawianej w dysertacji problematyki. Poglębilabym w tym miejscu opis strategii autoprezentacji.

Do analiz badawczych wybrała blogi wyróżnione w konkursie Blog Roku portalu Onet (2014,2015), zatem dobór ten miał charakter celowy. Doktorantka poddała analizie 13 blogów w wieku 14-19 lat. Przyjęła ona w badaniach podejście jakościowe wpisujące się w paradygmat interpretatywny (s.93). Podstawą teoretyczną badan uczyniła konstruktywizm społeczny. Przyjęta przez nią perspektywa narracyjna opiera badania o tradycje myśli hermeneutycznej i fenomenologicznej. W badaniach przyjęła również podejście autobiograficzne, analizie poddała też dane audiowizualne. Wykorzystała strategie analizy fotografii zastanych. W pracy posłużyła się także interpretacjami hermeneutyczną, semiologiczną oraz kompozycyjną (s.103-105). Doktorantka w sprawny i świadomy sposób posługuje się technikami analizy danych (s.108). W analizach wykorzystała proces kodowania, kondensacji i interpretacji znaczeń oraz metodę ciągłego porównywania. W odniesieniu do autoprezentacji skorzystała z analizy narracyjnej (s.108). W analizach materiału jakościowego wykorzystała oprogramowanie MAXQDA 12.

Najciekawszą część pracy stanowi opis uzyskanych wyników. W części tej w interesujący sposób opisuje refleksje osobiste badanej młodzieży (zamieszczane przez nich informacje o sobie, ich relacje, codzienne życie, problemy, porady życiowe), refleksje społeczno kulturalne (zachowania altruistyczne, dostrzegane przez młodzież przejawy ksenofobii, stosunek do ochrony praw zwierząt, poglądy na sławę i popularność, poglądy na media i zjawiska kulturowe), a także refleksje osobiste (czas wolny, rolę szkoły) a także elementy duchowości, sensu życia. Istotnym elementem charakterystyki zachowań młodzieży jest opis stosowanych przez nią

form autoprezentacji. W sposób ciekawy przedstawiła również struktury budowy blogów i zawartych w nich elementów treściowych (np. s. 186, 192).

Prace kończą wnioski w treściach których autorka w sposób syntetyczny podsumowuje wyniki swoich analiz, osadzając je w konkretnych rodzajach multimedialnych opowieści. Bardzo ciekawi mnie, w jaki sposób wyniki badań zawarte w dysertacji mogłaby posłużyć nauczycielom w obszarze nabywania przez nich wiedzy o uczniach?.

Dysertacja doktorka napisana jest dobrym i poprawnym językiem, opiera się o bogate i trafnie dobrane źródła literatury. W wielu miejscach Autorka odwołuje się do dzieł literackich i filmowych, co w mojej opinii pozwala na ukazanie związku teorii z wytworami kultury i obrazuje problemy opisywane w treściach pracy (przykładami są: Samotność w sieci, Zakochani w Rzymie). Marta Gliniecka doskonale prowadzi czytelnika przez myśli różnych autorów komentując ich poglądy, co sprawia, że pracę czyta się z prawdziwą przyjemnością.

Przedstawiona do oceny praca stanowi nowatorskie, kompleksowe studium czerpiące z filozofii, socjologii i badań nad kulturą, które w sposób wnikliwy i ciekawy charakteryzuje życie codzienne młodzieży ery cyfrowej wpisując się tym samym w obszar badań pedagogiki medialnej. Doktorantka sprawnie posługuje się metodologią badań jakościowych. Ze względu na dobry język pracy i uniwersalność podjętej w niej problematyki rekomenduję pracę lub jej wybrane fragmenty do opublikowania i wnioskuję również o jej wyróżnienie.

W moim przekonaniu tekst rozprawy odpowiada warunkom i wymogom określonym przepisami art. 13 Ustawy z dn. 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Na tej też podstawie wnioskuję o dopuszczenie mgr Marty Glinieckiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego.

Toruń, 9/09/2018 r.

dr hab. Dorota Siemieniecka, prof. UMK

